

Biti učitelj v letu 1865 in 2020

V študentskih letih, ko sem odkrival, kaj v življenju želim početi, sem spoznaval poklic učitelja na prav poseben način. Kot gospod učenik sem se z otroki podal v leto 1865, v čas nedeljske šole. Ta čas je vplival name in na moje življenjske odločitve. Postal sem učitelj razrednega pouka – to delo pa nekaj let kasneje opravljam v Osnovni šoli Alojzija Šuštarja.

V nadaljevanju bom primerjal nekaj ključnih elementov šole ter poskušal najti povezave in razlike med njimi v šoli nekoč in danes.

Ko se v stari šoli kot učitelj pojaviš pred učenci s palico, s povzdignjenim glasom in stasom, ko stopiš za kateder, otroci obmolknejo. Nekaj najpogumnejših se utegne še nasmehnuti, a ta pogum hitro izgubijo.

Šiba, osel, koruza, oslovska klop ... Vsi ti elementi naredijo učitelja v očeh današnjega otroka strašnega, četudi je v resnici mil, prijazen, sočuten in dober srčen. Upam si trditi, da so bili učitelji v preteklih stoletjih tudi takšni.

Vzgojne metode dajejo današnjemu človeku občutek avtoritarnosti, represije ... Vsekakor so bile učitelju v pomoč pri dokazovanju avtoritete. A če pomislimo, da so imeli včasih poleg zdravnikov, duhovnikov ... ravno učitelji pri ljudeh veljavo in posledično tudi avtoriteto, težko trdimo, da so bile vzgojne metode namenjene zgolj povzdigovanju učiteljevega poklica in njegove avtoritete, ampak le sodelovanju pri vzgojnem delu, ki so ga učenci poznali doma.

Tu pa hitro lahko najdemo primerjavo z današnjimi dnevi. Učitelj je premalokrat avtoriteta. Učiteljski poklic ni zelo cenjen. Če sem malo kritičen, tudi na Pedagoški fakulteti niso ravno izbirčni, kdo je za učitelja primeren in kdo ne. Delež pri stopnji spoštovanja učiteljskega poklica torej nosimo tudi učitelji. Seveda k temu pripomore še splošna izobraženost prebivalstva na različnih področjih. Učitelji ne stojimo več nasproti kmečkemu prebivalstvu, otrokom, ki želijo, da jim šola da priložnost.

Druga primerjava s šolo nekoč, ki tudi vpliva na učiteljevo avtoriteto, so vzgojni pristopi in metode. Tudi tu lahko najdemo povezave med šolo nekoč in danes. Vloga avtoritete je tako doma kot posledično tudi v šoli nejasna, včasih predana kar otroku, predvsem pa prevečkrat ni jasne povezave med vzgojnim delovanjem doma in v šoli, kar se mnogokrat odraža tudi v vzgojnih težavah.

Trditi si torej upam, da je pomembneje od problematiziranja nekdanjih šolskih vzgojnih metod (ki so, gledajoč z današnjimi očmi, vsekakor sporne) smiselno, da v tistih časih najdemo zgleden primer vzgojnega delovanja šole kot pomoči vzgojnemu delovanju v domačem okolju. Danes sta to namreč prevečkrat dva ločena svetova, kar ne koristi ne učiteljem ne staršem, še najmanj pa otrokom.

Nedeljska šola, šola, namenjena kmečkim otrokom na podeželju, kjer ni bilo drugih šol, poleg tega so otroci med tednom doma delali in posledično niso mogli hoditi v šolo. Če bi torej nedeljsko šolo moral opisati z eno besedo, bi ji rekel *osnovna*, saj so se v šoli res srečali z osnovami, smiselnimi dejavnostmi za

*"Hrepeneti, učenci, pomeni imeti močno željo po čem."
(SŠM, fototeka, foto: Marjan Javoršek).*

osnovno izobrazbo otrok. Branje, pisanje, računanje, praktično znanje ... Ker je bila nedeljska šola namenjena najmlajšim učencem, tudi sam pa poučujem najmlajše učence v osnovni šoli, je primerjava lahko zelo smiselna.

Če sem nedeljsko šolo opisal kot *osnovno*, jo res lahko primerjam z našo osnovno šolo.

Branje, pisanje, računanje. To je skupno. V današnjo šolo pa smo skozi stolec dodali še veliko vsebin, dejavnosti, ciljev ..., ki jih kar malo prisilno uvrščamo med osnovne standarde znanja. Vse lepo in prav, končni cilj izobraževanja je seveda narediti čim bolj izobražene posameznike; prej ko začnemo, lažje bomo ta cilj dosegli. Sam takšni šoli težko rečem osnovna šola. Zakaj? Zato, ker se ob vsem sledenju standardom znanja, učnim ciljem, spremembam v učnem načrtu, vsem dodatnim dejavnostim, ki jih ponuja ta in oni, pozablja na osnovne stvari. Posledica je slaba bralna pismenost, neutrjene osnovne računske operacije, da o izostanku praktičnega znanja (čeprav se v zadnjih letih nekaj truda vlaga v to) niti ne govorim.

Pri tem smo včasih sokrivi tudi učitelji, ki se ne znamo ustaviti. Šola na daljavo v času koronakrize nas je v to prisilila, saj druge možnosti nismo imeli.

Tu bi primerjavo naredil zelo hitro. Malo filozofsko se vse vrti okrog besede *hrepenenje*. V SSKJ-ju je beseda *hrepenenje* opisana kot »čutiti, imeti močno željo po čem«. V času blaginje, ko imamo zelo hitro vse, kar si zamislimo, pa če potrebujemo ali ne, časa za hrepenenje ni. Stvari si samo zaželim in jo že kupimo, čas

za hrepenenje torej kar preskočimo. To se seveda pozna tudi pri učencih, njihovem pogledu na šolsko delo, na sledenje ciljem.

Druga pomembna beseda pa je potrpežljivost. V času hitrih rešitev si želimo hitre rezultate. Učitelji, starši in učenci. A kaj, ko otroci potrebujejo čas in spodbude.

Če torej gledamo na šolo nekoč z današnjimi očmi, bi bil inšpekcijski nadzor dela v šoli, tako z vidika učnih metod in oblik, predvsem pa z vidika vzgojnih pristopov, popolnoma upravičen. A na preteklost nikoli ne smemo gledati z današnjimi očmi, če jo želimo razumeti. Odraža namreč duha časa, prepričanje ljudi, njihova prizadevanja in hotenja. Ob upoštevanju vseh okoliščin se lahko od takšnih dogodkov veliko naučimo.

Marko Novak, gospod učenik *Srečko Felicijan Smolnik*
(učna ura Nedeljska šola)